

A szociálpszichológia

Prof. Dr. Csepeli György
2024/2025. tanév II. félév

ἄπειρον

- A kezdet nagysága (általában emelkedik ki nyelve révén a nyugati ember a törzsi létből, s áll ki, száll szembe a létező egészével- kikérdezve és megragadva akként, ami (Heidegger).
- „Minden egy” tiszta absztrakciója
- Határtalan/Meghatározatlan/Végtelen/Számtalan

Az apeiron tükre

- „Ember vagyok: egy darab természet nézi bennem a nagy természetet” (Németh L.)
- “potenciálisan minden tudatban maga az univerzum nyitja fel szemét” (Sloterdijk)

A „Semmi helytartója”

- Az ember mint meghatározatlan állat (nyitottság)
- Epimetheusz szórakozottsága
- A meghatározás kényszere
- Társak
- Jel-jelentés-kommunikáció
- Cselekvés
- Nyelv (kommunikáció, megismerés, cselekvés)
- Intézményesülés
- Kultúra
- Szocializáció

Lét, létezők, idő

- Az „apeiron” tükre (az ember)
- Párbeszéd a léttel, a létezők előhívása (nyelv)
- Az elmúlás tudata (születés, halál)
- „Amitől a dolgok létrejönnek, szükségszerűen abba kell pusztulniuk is, hisz bűnhődniük kell és megítéltetniük jogtalankodásaikért az idő rendje szerint”
- „Halálra ítélt bűnösök”

Az állat és az ember

- Umwelt vs. Welt
- Fizika vs. Metafizika
- Ösztönök vs ösztöntelenség
- Kész vs. Csinált
- Öröklés vs. Tanulás
- Fejlődés (agy-nagyság)
- Fajok vs. Csoportok (Ellenség/Barát)
- Feltétlen és feltételes reflexek vs. teremtetett érzelmi tér (Fóbia/Ilúzió)

Interaktív szociálpszichológia (formák)

Én-másik

Kommunikáció

Személypercepció

Pár

Kapcsolat, szerep

Kiscsoport

Tömeg

Kognitív szociálpszichológia

- Tudás (aktív, kommunikatív, dinamikus, léthez kötött)
- Vélemény
- Nézet
- Attitűd
- Attribúció- Racionalizáció
- Értékek
- Elképzelt csoportok
- Előítéletek, sztereotípiák
- Identitás (mi-ők)

„Minden ember szociálpszichológus”

- Rendszer
- Szakszavak
- Elméletek, paradigmák
- Szerzők, Iskolák
- Módszerek (megfigyelés, kérdezés, kísérlet, adatbányászat)

Önismeret

- Tudattalan (nyelv előtt, vágyak, traumák, komplexusok, elfojtások)
- Rendszer (nyelv, szervezetek, piac, jog, média, hatalom)
- Jelek, melyek jelentését nem ismerjük
- Életvilág: „itt”, „most”, „én”, autentikus kommunikáció- „what do you mean?”

Interdiszciplináris összefüggések

- Szociológia (ahol véget ér a szociálpszichológia)
- Pszichológia (ahol elkezdődik a szociálpszichológia)
- Történelem (mikro-történelem, életrajz-történetírás)
- Esztétika (az élet formái, és formák élete)
- Gazdaságtudomány (döntések, viselkedések)
- Kulturális antropológia (a formák tartalma)

A szociálpszichológia és a nyugati kultúra

- Görög-zsidó-keresztény gyökerek: az individuum, a sors, az egyén bent a társadalomban, az egyéni élet értéke (szemben más kultúrákkal, ahol az egyén szemléli a társadalmat, az egyéni életnek nincs elsőbbsége a közösségi érdekekkel szemben)
- Individualizáció (opció vs. ligatúra)

A szociálpszichológia hosszú múltja

- Individuális-rationális
- Individuális-irracionális
- Kollektív-irracionális
- Kollektív-rationális

A szociálpszichológia rövid története (XIX-XXI.sz.)

- Néplélektan
- Tömegelektan
- Társas hatások (facilitáció, gátlás)
- Attitűdök (marketing, politikai közvéleménykutatás)
- Társas kapcsolatok, vezetés, szervezetek (Human relations)
- Kiscsoportok (szociometria, mezőelmélet)
- Autoritarianizmus, dogmatizmus
- Kognitív dinamika
- Döntés-elmélet
- Attribúció elmélet
- Identitás-kutatás
- Virtuális realitások (web 2.0 szociálpszichológia)

Magyar szociálpszichológia

- Rónay Jácint (nemzeti jellemisme)
- Braun Róbert (falurajz)
- Erdei Ferenc (habitus, Makó társadalomrajza)
- Karácsony Sándor, nyelv és lélek (szalmaláng, patópál, sültgalamb, széthúzás)
- Bibó István (kollektív hisztéria, antiszemitizmus lélektana)
- Mérei Ferenc (szociometria, csoport és vezetés, „együttes élmény”, művészetpszichológia)
- Buda Béla (szexualitás, szociál-pszichiátria)
- Pataki Ferenc (tömegelektan, identitás)
- Erős Ferenc (autoriterianizmus)
- Szabó Ildikó (politikai szocializáció)
- László János (narratív szociálpszichológia)
- Hunyady György (történet, történelem)
- Váriné Szilágyi Ibolya (érték-kutatás)
- Hankiss Elemér (csapdák)

A szociálpszichológiai kutatás módszerei

- Nem beavatkozó módszerek (pl. szemétyűjtés, kopás-vizsgálat, rejtett megfigyelés)
- Résztvevő megfigyelés (pl. Festinger „világvége” vizsgálata)
- Kísérlet (terepkísérlet, laboratóriumi kísérlet, történelmi kísérlet)
- Survey kérdezés
- Telefonos kérdezés
- Mélyinterjú
- Narratív interjú
- Fókuszcsoport
- On line kérdezés
- Real time, real data adatbázis elemzés

Te mit kutatnál?